

320 × 670 cm.

Twaalfbladig kamerscherm, zgn. Coromandel-lakwerk, China, 2e helft 17e eeuw

door J. FONTEIN

Gesneden en gepolychromeerd chinees lakwerk vond gedurende de 17e en 18e eeuw in grote hoeveelheden zijn weg naar Europa, waar het ten onrechte Coromandellak werd genoemd naar de Zuid-Indische overslaghaven van die naam. Het Coromandel-scherm, dat sedert zijn aankomst in Europa in 1906 de trots was van de parijsse kunsthandelaars Mme. Langweil, moge dan historische associaties missen met oude geslachten en beroemde persoonlijkheden uit een ver achter ons liggend verleden, die vele der vroeg geïmporteerde stukken interessant maken, het is meer dan enig ander stuk van dit genre van een bijna legendarische vermaardheid. Het werd bewonderd door verzamelaars als Gillot, Gonse, Vever en de staatsman Clemencau; de 'proudest possessor' John Pierpont Morgan kreeg op zijn ouvertures een minzaam: 'Vous n'êtes pas assez rich' te horen.

Nu na het overlijden van de 97-jarige Mme Langweil het scherm voor het eerst sedert de tentoonstelling in Burlington House (1935-'36) weer werd tentoongesteld – in de Galerie Charpentier – bleek de oude roem ondanks beschadigingen opgelopen tijdens de tweede wereldoorlog nog geenszins te zijn verbleekt. In een gevarieerde omlijsting van bloemmotieven, afbeeldingen van ritueel vaatwerk (de zgn. 'honderd antiquiteiten'), waaivormige en rechthoekige miniatuurlandschappen, ontvouwt zich op beide zijden een geheel verschillende, doorlopende scene. Op de ene zijde zien wij bomen, bloemen, rotsen en vogels, die het magistrale phoenixen-paar als een hofhouding omringen. Het meest uitzonderlijk moge wellicht het gouden fond zijn, het is vooral de fors opgezette structuurtekening van rotsen en bomen en de krachtige hand, waarmee de contouren zijn uitgesneden, die dit scherm als een werk van uitzonderlijk hoge kwaliteit doen kennen.

Geheel anders is de keerzijde. Daar zien wij in de linkerhoek enkele europese schepen op de rede liggen, terwijl zich in de rechterbovenhoek de poort van een fort van al even on-chinese architectuur vertoont. Tussen deze twee uitheemse polen is een landschap in zuiver chinese stijl aangebracht, waarin de merkwaardige structuur van de rotsblokken en de zorgvuldige differentiatie van de bladeren der verschillende boomtypen direct de herinnering oproepen aan de houtsneden in 17e eeuwse schildershandboeken als de befaamde 'Mosterdzaadtuin'. Sterker dan bij andere, schoolser voorbeelden van dit type kamerscherm zien wij de verbondenheid met de academische schildertrant van die tijd.

Het boeiende landschap is gestoffeerd met een jachttafereel: jagers achtervolgen tijgers en andere – ietwat vreemdsoortige – dieren met steek- en schietwapens. Niet alleen aan de stereotiepe langneuzige gezichten herkennen wij in deze jagers Europeanen, maar ook aan de kledij: hoge punthoeden en mantels afhankelijk tot op kniehoogte. Het is de dracht die wij ook vinden op de schilderijen van Terborg omstreeks 1650 en 1660.

Is het niet zeer waarschijnlijk – gelet ook op de gestreepte gekleurde banen der vlaggen waarmee de schepen zijn gepavoiseerd – dat onze eigen voorouders hier figureren in deze exotische, chinese omgeving?